

AZ ASSZISZTÁLT REPRODUKCIÓ ETIKAI KÉRDÉSEI

Feldolgozási lehetőség az ifjúság körében

Pongrácz Máté

Evangelikus Hittudományi Egyetem
doktorandusz

E-mail: mate.pongracz@lutheran.hu

DOI: 10.56037/978-963-380-281-6.27

A tanulmány fő témáját az asszisztált reprodukció etikai kérdéseinek vizsgálata és annak feldolgozási lehetőségei adják az ifjúság körében. A szerző megvizsgálja a mai kor morálhoz való viszonyát, valamint foglalkozik az etikai kérdések ignorálásának veszélyével. Tanulmányában ismerteti, hogyan jelenik meg az asszisztált reprodukció az evangélikus hit- és erkölcsoktatásban, valamint a biológiaoktatásban, és milyen jelentős dokumentumok születtek az egyházak részéről a témában. Végül a konstruktív pedagógia gondolatait hasznosítva új módszertani lehetőséget vázol fel a gyülekezetpedagógia területén.

Kulcsszavak: asszisztált reprodukció / konszenzushiány / konstruktív pedagógia / ifjúsági munka

ETHICAL QUESTIONS REGARDING ASSISTED REPRODUCTION

Possibilities for Adaptation among Youth

The main topic of this study is the ethics of assisted reproduction and how they may be treated a subject in youth work. The author examines the relationship of the present age to morality and addresses the danger of ignoring ethical issues. The study describes how assisted reproduction is presented in religious education as well as in the biology classroom, and summarises the most important church documents presented on this subject. To conclude the paper, the author outlines a new methodological solution in dealing with this issue, using constructivist pedagogy.

Keywords: assisted reproduction / lack of consensus / constructive pedagogy / youth work

A téma aktualitása

A mai társadalom kórképe a morális elbizonytalanodás, a biztosnak hitt normák porladása. Míg a mögöttünk hagyott generációk képesek voltak megfogalmazni egyfajta erkölcsi minimumot, amellyel a társadalom jelentős része azonosulni tudott, mára ezek az életet keretező, a mindennapokban irányt mutató eszmék gyengülni látszanak.¹ Szeretet, jóság, emberségesség, hit, tudás, tehetség, kultúra, minőségesség, munka, akaraterő, hagyományok, beágyazottság, béke és stabilitás csak néhányak azon értékek közül, amelyeknek a mai korban megjelenő hiányára Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor *Alternatív életstratégiák* című könyvükben felhívják a figyelmet.²

A 21. század embere egyre inkább az egyéni döntések jelentőségére, az individuum véleményalkotásban rejlő lehetőségre teszi a hangsúlyt. Nem fogad el abszolút igazságot, jellemző rá a válogatás, ami az egyén sajátos elképzeléseit teszi meg a legfőbb mércévé.³ A kérdés csak az, vajon eligazodik-e így a kor *morális szinkretizmusában*.

H. Tristram Engelhardt a posztmodern világ morális széttagoltságát a *moral stranger* kifejezéssel ábrázolja, amely kifejezi a meggyőződés között gyakran áthidalhatatlannak tűnő szakadékokat.⁴ Ez a kifejezés arra utal, hogy a mai korban a közös erkölcsi premiszsák, a közös erkölcsi tekintélyek hiánya miatt az erkölcsi kérdésekre szinte lehetetlen racionális érvekkel általánosan elfogadható válaszokat adni. Így a hétköznapi ember tapasztalata gyakran az, hogy egy adott témával foglalkozók nemcsak egyes morális kérdésekben nem értenek egyet, hanem legtöbbször már a morál alapvető jellegében sem.⁵

Etikai kérdések az asszisztált reprodukciós eljárás kapcsán

A lét határterületei számos etikai dilemmát rejtenek. Lényegükből fakadóan magukban hordoznak egyfajta misztériumot, amely nehezíti a releváns véleményalkotást. Ha vizsgálódásunkat az asszisztált reprodukcióra szűkítjük, itt is megfigyelhető mindaz, ami összességében az egész bioetikára jellemző, és amit Szezik Imre így fogalmaz meg: „...bioetikai kérdésekben – az etikai és teológia kérdésekhez hasonlóan – számos esetben nincs konszenzus sem a különböző országok társadalmában, sem a teológusok, bioetikusok között.”⁶

¹ SUSANNE 1999, 50. o.

² KAPITÁNY–KAPITÁNY 2014.

³ KALLÓS 2022, 9. o.

⁴ ENGELHARDT 2012, 13. o. – „erkölcsi idegen”.

⁵ ENGELHARDT 2006, 2. o.

⁶ SZEZIK 2016, 2. o.

Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) legújabb kutatása szerint a felnőtt lakosság mintegy 17,5 százaléka, vagyis világszerte minden hatodik ember szenved meddőségben.⁷ A modern kor tudományos fejlődése megoldási javaslatokat nyújt a problémára, de mindez az etikai kérdések sokszorozódásával jár.

Pár évtizeddel ezelőtt a dilemmák a szülőség, az esetleges meddőségből fakadó nehézségek vagy az örökbefogadás lehetőségének témáira szorítkoztak az élet kezdete kapcsán. A 21. századra, főként az in vitro fertilizáció térnyerésével – amely lehetőséget teremtett a meddő, természetes úton gyermeket foganni nem képes pároknak is a gyermekvállalás csodájára – végeláthatatlanná vált az etikai kérdések sora. Az embrió státuszának kérdésén túl olyan dilemmák is felszínre kerültek, amelyeket eddig a természet saját hatáskörben – *láthatatlan entitásként*⁸ – kezelt, és így nem volt szükség róluk diskurzust folytatni.

A mesterséges megtermékenyítés lehetősége által a természettől a tudomány területére került át több olyan folyamat, amely morális kérdéseket vet fel. Ezek a teljesség igénye nélkül az alábbiak:

- Mi legyen a sorsa a be nem ültetett embrióknak?
- Erkölcsileg elfogadható-e a más személyeknél elvégzendő reprodukciós eljárás céljára felajánlani egy embriót?
- Milyen következményekkel jár, ha a felajánlás helyett a mélyfagyasztásos eljárásban történő konzerválás valósul meg?
- Felajánlhatják-e a tárolt embriókat embriókutatás céljára a szülők?
- Erkölcsileg elfogadható-e a be nem ültetett embriók megsemmisítése?

Hasonlóan feszültséggel teli téma az inszemináció, a petesejt-adományozás vagy épp a béranyaság kérdése, de tágabb értelemben a kriokonzerválás, a prenatális diagnosztika és a preimplantációs diagnosztika, valamint az összejt- és génterápia, sőt az embriókutatás és -klónozás is.

Egyéni viszonyulások, döntési mechanizmusok

A bioetikai kérdésekben jelentkező konszenzushiány következtében egyre inkább felértékelődik az egyén egy adott témához való viszonyulása és az az út, ahogyan eljut a véleményalkotás folyamatában a saját meggyőződés kimunkálásához.

Noha a ma embere nehezen fogad el abszolút igazságot, mégis megfigyelhető, hogy keresi a tájékozódási pontokat egyes etikai kérdéseket illetően, sőt gyakran

⁷ WHO 2023.

⁸ ZELLER 2009, 6. o.

megpróbál azonosulni egy már létező ideológia vagy tekintély gondolataival. Az azonosulás feladatát jelent ugyan, hiszen az ismeretszerzés munkája megkerülhetetlen, mégis viszonylag egyszerűen teljesíthető cél, amelynek elérése által a megszerzett tudás biztos alapot nyújthat a mindennapokban. Az igény minderre érzékelhető, hisz például a különféle felekezetek válaszainak megfogalmazására még abban a szekularizált világban is kereslet mutatkozik, amelyben élünk. Mindezt az egyház a társadalomban betöltött szerepének jelentőségeként értékeli, de félti, hogy az így – sokszor kényszeresen – megfogalmazott válaszok épp az egyénben végbemenő morális fejlődés szubjektivitását gátolják.

Második megoldásként kínálkozik az eltérő álláspontok megismerése, összevetése és a közöttük való mérlegelés. Mindez igazi kihívást jelent, hiszen bizonyos esetekben a válasz nélkül maradás bizonytalansága is felmerül. A döntés mégis folyamatos lehetőséget is teremt arra, hogy szüntelen vizsgálat tárgyává tegye az egyén saját meghatározottságát, nyitott maradjon az esetleges új eredmények, új nézőpontok, új gondolatok iránt. Kérdés azonban, hogy a posztmodern kor által felvetett számtalan erkölcsi dilemmát lehetséges-e egyenként alapos vizsgálódás tárgyává tenni, nem veszik-e el az egyén a számtalan erkölcsi kérdés tengerében.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a társadalom jelentős része e két lehetőség helyett egy harmadik utat választ: ignorálja a legtöbb erkölcsi kérdést, bízva abban, hogy vagy nem kell vele a mindennapokban szembesülni, vagy ha kell, akkor sem fogja érezni hiányát a tudásnak, mert lesz valaki – döntően egy intézmény vagy szakember –, aki átsegíti a bizonytalan pillanatokon, saját meggyőződését az egyénre érvényesnek tekintve. Így a döntés vagy elköteleződés kényszere megszűnik ugyan, azonban realitássá válik Szászné Molnár Zsuzsanna megfogalmazása: „...kevesek tudása befolyásolja a tömegek tetteit.”⁹

Ezt a helyzetet nevezhetjük akár egyfajta *morális kiskorúságnak* is, hiszen mellőzi a saját álláspont megkonstruálásának feszültségét, de az azonosulással járó feladatra sem vállalkozik, így a döntés autonómiájának feladásával egyfajta folyamatos *kívülről irányítottság*¹⁰ sodrásába kerül. Mindez pedig sok esetben a személyiség dezintegráltságához, folytonos bizonytalansághoz vezethet, amely magában hordozza a tabusítás és az adott témát tudatosan kerülő, szorongó magatartás veszélyét is.

Az élet kezdetével és az élet végével kapcsolatos erkölcsi kérdések tárgyalásánál fokozottan találkozunk ezen hozzáállással, sőt tudományos kutatások eredményei is alátámasztották, hogy az ismerethiány, valamint az erkölcsi kérdések tudatos, vagy

⁹ SZÁSZNÉ MOLNÁR 2009, 91. o.

¹⁰ KAPITÁNY–KAPITÁNY 2014.

tudattalan ignorálása még az érintett egyének esetében is megfigyelhető.¹¹ Vicsek Lilla és Szolnoki Noémi kutatása többek között azon nők döntési mechanizmusait vizsgálta, akik döntéshelyzetbe kerültek egyes embriók státuszával kapcsolatban az In vitro fertilizációs kezelés kapcsán. „Meglepő módon az interjúalanyok beszámolójában alig jelentek meg életetikai szempontok a döntéshozatalnál és a lombikeljárással negatívumaival kapcsolatban.”¹² Mindez pedig vélhetően nem a hanyagság, vagy a nemtörődomség következménye, hanem sokkal inkább a fentebb vázolt folyamatok egyéni életre gyakorolt leképeződése.

A témává tétel lehetősége az ifjúság körében – gyülekezetpedagógiai kitekintés

Vizsgálva az asszisztált reprodukciós eljárásban felmerülő etikai kérdéseket, látva, hogy a témában nagyon nehezen lehet egzakt igazságokat megfogalmazni, és szemlélve, hogy szerteágazó vizsgálódást igényel akár csak egy-egy részterülete is az asszisztált reprodukció által felvetett etikai kérdéseknek, végül pedig észelve a mai kor hozzáállását a témához, komoly dilemma, hogy lehet-e, kell-e egyáltalán a tanítás és a tanulás, így akár a valláspedagógia, akár a gyülekezetpedagógia területén foglalkozni a témával.

Az evangélikus hitoktatás csak marginálisan foglalkozik a területtel, hisz a 10. évfolyamban a hit- és erkölcsstan kerettanterv ugyan jelentős hangsúlyt helyez az emberi kapcsolatokra, és megpróbálja orientálni a tanulót a párválasztásra, gyermekvállalásra és a családi életre való felkészítésben, de a krízishelyzetek tárgyalásán túl mélyebb erkölcsi vizsgálódásra nem tér ki.¹³

11. évfolyamban a kerettanterv már nagyobb hangsúlyt helyez az etikai kérdések vizsgálatára, a „teremtett világ és tárgyi környezet” tematikai egységnél jól érzékelhető a cél, hogy számos erkölcsi dilemma megvizsgálása után – amelyek közül egy az élet kezdetének etikai kérdése – segítse az eligazodást az oktatásban részt vevő diákok számára. Célként fogalmazódik meg, hogy lássa meg az adott diák az alkalmazott etikai kérdések komplexitását, a döntések meghozatalának nehézségét, és ismerje meg a hozzájuk tartozó bibliai útmutatást. A kerettanterv külön célként

¹¹ VICSEK–SZOLNOKI 2015, 150–167. o.

¹² Uo. 163. o.

¹³ Magyarországi Evangélikus Egyház „Hit- és erkölcsstan” tantárgyi kerettanterve az 1–12. évfolyamok számára, 10. évfolyam.

emeli ki azt is, hogy az élet körüli kérdésekben is „fejlődjön az egyéni döntési képessége” a diákoknak.¹⁴

A fent említett dokumentumot szemlélve érzékelhető, hogy noha az evangélikus hit- és erkölcstanoktatás témává teszi az élet kezdetén felmerülő etikai kérdéseket, de a keretek szűkössége csak kismértékben ad lehetőséget ezen tudásterület jobb megismerésére.

A gyülekezetpedagógia lehetőségei

A gyülekezetpedagógia egyik jelentős területe az ifjúsági munka, amelynek szerves része az ifjúsági óra. Meghatározó eleme a konfirmációt követő fiatalokat kísérő folyamatnak.¹⁵ A konfirmandusoktatás és az ifjúsági óra közötti jelentős különbség az, hogy míg előbbi – noha gyülekezetenként eltérő módon – kidolgozott tanterv alapján valósul meg, addig az ifjúsági órák szabad témaválasztással zajlanak, így lehetőséget teremthetnek akár az élet kezdetén felmerülő kérdések tárgyalására is, különös tekintettel a mesterséges megtermékenyítés etikai kérdéseire.

Ha egyfajta célként fogalmaztuk meg, hogy szükséges az etikai kérdések témává tétele az evangélikus ifjúsági munkában, kézenfekvő lehetőségként rajzolódik ki előttünk a gyülekezetpedagógia és azon belül is az ifjúsági munka területe, ahol idő és tér is mutatkozik az etikai témák alapos körüljárására. E folyamat megkezdése előtt azonban két tisztázó kérdésre szükséges választ adni:

- Rendelkezünk-e olyan tárgyi tudással az élet kezdetén felmerülő etikai kérdések terén, amelyek megalapozhatják a közös gondolkodás, véleményalkotás útját a fiatalok körében?
- Rendelkeznek-e azokkal az életkori sajátosságokkal, kompetenciákkal az ifjúsági órák résztvevői, hogy témává tehetőek legyenek közöttük nemcsak az élet kezdetén felmerülő etikai kérdések, hanem akár az asszisztált reprodukciós eljárások kérdése?

Tudásanyag az élet kezdetén felmerülő etikai kérdésekhez

A Magyarországi Evangélikus Egyház kerettanterve hangsúlyozza, hogy a hit- és erkölcstanoktatásnak kapcsolódnia kell további tantárgyakhoz, más keresztény felekezetekhez, valamint az evangélikus gyülekezetekben zajló hitoktatáshoz és gyülekezetépítéshez. Ezen állítás magában hordozza, hogy az ifjúsági munka is

¹⁴ Uo. 11. évfolyam.

¹⁵ PÁNGYÁNSZKY 2023, 13. o.

adottságként tekinthet a fent említett kapcsolódási területekre, így elsőként az esetleges tantárgyi kapcsolódásokkal szükséges foglalkozni.¹⁶

A tanulmány keretei most mélyebb vizsgálatot nem tesznek lehetővé, de ha pusztán a biológia tantárgy által felkínált tudásanyagot szemléljük, már bőséges információval rendelkezhet a diák az élet kezdetének folyamatairól. Az emberi szexualitás, a nemi kapcsolatok biológiai alapjainak megismerése, a családtervezésről meglévő előzetes tudás felszínre hozása, a terhességi szűrővizsgálatok formáinak megismerése, a várandósság közben zajló élettani, hormonális változások értelmezése és elemzése mind-mind a biológia tantárgy tananyagát képezi. Az embrionális és a magzati fejlődés biológiai történéseinek elemzése, a folyamatok anatómiai és időbeli elhelyezése, a szülés szakaszai, a folyamat során végbemenő élettani változások, működések elemzése, a születés utáni egyedfejlődés főbb szakaszainak áttekintése szintén a biológiaoktatás témája, így ezen ismeretek jó alapot jelenthetnek az ifjúsági órára érkezők számára, számolva azonban azzal, hogy ezen tudásanyagot a középiskola első felében tudja összegyűjteni a diák.¹⁷

Emellett szükséges az egyházak hozzáállásainak ismertetése is, ami azonban már túlmutat a diákok iskolai oktatásban megszerezhető tudásanyagán. Itt az ifjúsági órát tartó pedagógus, katekéta vagy lelkész felelőssége a minél szélesebb körű ismeret összegyűjtése és annak prezentálása. Mindenesetre ma már mind a római katolikus, mind a protestáns álláspont jól körülhatárolhatóan fellelhető magyar nyelven is.

A római katolikus álláspont első jelentős dokumentuma az 1987-ben megfogalmazott *Donum Vitae* volt. A dokumentum az orvosi biológiai kutatások eredményeit véleményezi a római katolikus tanítás tükrében. II. János Pál pápa 1995-ben kiadott enciklikája, az *Evangelium Vitae* szintén foglalkozik az élet kezdetén felmerülő erkölcsi kérdésekkel, de alapvetően az élet védelméért és egy újfajta kultúra meghonosításáért szólal fel, és ezen kontextusban értékeli az abortusz, a mesterséges megtermékenyítés és a család fogalmát. 2003-ban a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia is kiadott egy körlevelet *Az Élet kultúrájáért* címmel.

A protestáns felekezetek egymástól függetlenül évtizedek óta foglalkoznak a témával, de egységes megnyilvánulásra hosszú éveken keresztül nem került sor. Végül 2017-ben született meg a „*Mielőtt megformáلتalak az anyaméhben...*” Az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE) Tanácsának orientációs segédanyaga a reprodukciós medicina etikai kérdéseire című dokumentum, amely részletesen tárgyalja a protestáns egyházak álláspontját a reprodukciós medicináról,

¹⁶ Magyarországi Evangélikus Egyház „Hit- és erkölcsstan” tantárgyi kerettanterve az 1–12. évfolyamok számára, 9–10. o.

¹⁷ Oktatási Hivatal: Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára. https://www.oktatas.hu/köznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf.

és a különféle témáknál az egyházi állásfoglalások ismertetése által a vélemények ütköztetésének lehetőségét is felvállalva tár elének egy összetett képet.¹⁸

Ezenkívül számos nemzetközi egyezmény (nürnbergi kódex, helsinki nyilatkozat, oviedói egyezmény) is foglalkozik az élet kezdetén felmerülő erkölcsi kérdések véleményezésével, így összességében kijelenthető, hogy rendelkezésre áll egy olyan bőséges tudástár, amely megalapozott háttérrel tud biztosítani a kérdéssel való érdemi foglalkozásra.¹⁹

Korosztályi meghatározottság

Ahhoz, hogy egy adott témáról kellő alapossággal tudjon gondolkodni a fiatal, nemcsak az ismeretek átadására, hanem az ismeretek megfelelő korosztályban történő prezentálására is szükség van. A gyermek tanulási folyamatával és alapvetően a kognitív folyamatok életkori szakaszokhoz rendelt fejlődési útjával meghatározó módon Jean Piaget svájci pszichológus foglalkozott. Noha elméletét ma már számos bíráló éri, segítségével mégis megfogalmazhatunk egy olyan sémát, amely használható a gyermek értelmi fejlődésének vizsgálatakor. Fontos hozzátenni, hogy a sémák időbeli elhelyezkedése és tartalma egyénenként eltérő lehet, sorrendjük mégis mindenki-re egyformán érvényes – jóllehet Szabóné Mátrai Mariann megjegyzi, hogy a mai kor kutatói „az univerzális sémák helyett, illetve mellett sokkal inkább figyelembe veszik a kontextust és a lokális szempontokat. Nagyobb hangsúlyt kap a személyes érés specifikussága, a család mint a kontextus fő tényezője.”²⁰

Piaget elmélete szerint a megismerő folyamatok fejlődése egy szenzomotoros, műveletek előtti, konkrét műveleti, és egy formális műveletinek nevezet időszakon megy keresztül. A 7–11 éves korig terjedő időszak vizsgálatakor megfigyelhető, hogy a gyermek már képes az absztrakt műveletek, szabályok felfogására, de azok szélesebb összefüggésekben való értelmezésére még nem. Így leginkább a formális műveleti szakaszban ér el a gyermek arra a fejlődési szintre, hogy képes legyen kombinatorikus gondolkodásra, akár hipotézisalkotásra és dedukcióra. Az elvont kijelentések logikai elemzése, elvont kijelentések vagy fogalmak használata, sőt az esetleges hipotézisalkotás ellenőrzési képessége mind-mind olyan tulajdonság, amelyek alkalmassá teszik őket az élet kezdetéhez kapcsolódó etikai kérdések vizsgálatára, sőt mivel jövőjükkal, lehetőségeikkel, ideológiai és környezeti problémákkal is képesek foglalkozni, így a lehető legjobb periódus a formális műveleti szakaszba érő fiatallal ezen etikai kérdések tárgyalása.²¹

¹⁸ FAZAKAS–KOVÁCS 2020, 145–333. o.

¹⁹ SÁNDOR 2016, 31–36. o.

²⁰ SZABÓ 2010, 130. o.

²¹ COLE–COLE 1998, 337–349. o.

Módszertani lehetőség

Az etikai témák érintése óriási felkészültséget, de emellett módszertani átgondoltságot is igényel. A témák összetett és rendkívül érzékeny volta könnyen eredményezhet elutasító vagy közömbös magatartást az ifjúság körében, holott a motiváltság az egyik kulcsa a téma megfelelő minőségű feldolgozhatóságának.²² Ha sikerül megteremteni egy olyan teret, ahol a fiatal biztonságban – mindenféle megbélyegzés nélkül – kérdéseket tehet fel, majd válaszokat kereshet és találhat, hatalmas lépést tettünk a megismerés útján.²³ Milyen csodálatos lenne, ha erre az evangélikus hitoktatáson túl a gyülekezeti közösségben megvalósuló ifjúsági munka adhatná a teret, és így egyfajta bölcsője lehetne az egyén morális fejlődésének!

A konstruálásban rejlő erő – egy lehetséges paradigma²⁴

A modern pedagógia számos oktatásméleti rendszer kidolgozását abszolválta az elmúlt évtizedekben, amelyek közül az úgynevezett konstruktív pedagógiai elméletet szeretném hozzáilleszteni az ifjúsági munka terén végzendő feladathoz. A konstruktivizmus eredendően egy ismeretelmélet, amely nem hiszi, hogy a tudásnak „igazsága” van. Abban hisz, hogy az emberi tudás konstrukció eredménye. Vagyis a megismerő ember felépít magában egy világot az őt ért információk feldolgozása, értelmezése alapján. A tudás, amely így megszületik, nem az igaz vagy hamis ketősségében kell, hogy mozogjon, sokkal inkább arra a kérdésre kell választ adnia, hogy adaptív-e. Ez az a központi gondolat, amely miatt kifejezetten jól használhatónak találom a konstruktív pedagógiát az élet kezdetén felmerülő etikai kérdések vizsgálata kapcsán. A tanulás ugyanis a fenti rendszer alapján egyfajta állandó konstrukció, a belső világ folyamatos építése, amelyben a fiatal felelős a saját értelmezései kereteinek alakításáért.

A konstruktív pedagógia két fontos kulcsfogalma az asszimiláció és az akkomodáció. Az asszimiláció az a folyamat, amelyben a kognitív struktúra rögzíti az új ismeretet. Az akkomodáció pedig az, amikor az érkező ismeretek és a meglévő belső rendszer között kibontakozó ellentmondás a kognitív struktúra mélyreható átalakulását eredményezi, amelynek eredményeként a belső rendszer alkalmazkodik az új ismeretekhez.²⁵ Az etikai oktatás összefüggésében azért izgalmas a fent vázolt út, mert nem „igaz ismeretek” átadására vágyik, hanem arra, hogy a tanuló képes

²² ZIMBARDO–JOHNSON–MCCANN 2018, 11–25. o.

²³ KODÁCSY–SIMON 2023, 130. o.

²⁴ NAHALKA 1997.

²⁵ COLE–COLE 1998, 204. o.

legyen megkonstruálni önmagában egy véleményt, álláspontot, amely az adott élet-szakaszban számára értelmezhető, és amely akár később alapot is teremthet arra, hogy gondolkodásában konceptuális váltás is bekövetkezessen.

Az imént felvázolt pedagógiai út az etikai témák tárgyalása közben is inspiráló erővel bírhat, mert nem a tudásátadást tűzi ki egyedüli célként, hanem a meglévő tudásra építést és az új elméletekre való nyitottságot. Ezáltal az egyénben zajlik le a konstrukció, amely végeredményben rendkívül személyes folyamat. A konstruktív pedagógia nehezen tud sikert elérni, ha időhöz, teljesítményhez vagy számonkéréshez van kötve. Igényli a szabadságot arra, hogy az egyénben lejátszódó tanulási folyamatok és főként az általuk generált gondolatok érlelődhessenek. A módszer sajátja a közös gondolkodás lehetősége, a vita, az egyeztetés, az érvelés, az együttműködés, vagyis egy kérdező közösség kimunkálása.

A fent olvasottakból könnyen levezethető, hogy a jelen iskolai keretek között mindez csak speciális esetben alkalmazható, de a gyülekezetpedagógia területén – véleményem szerint – rendkívül hasznos lehet. Hol lehet ugyanis igazi aktivitást generálni a gyermekek között, ha nem épp az ifjúsági órán? Hol lehet igazán differenciálttá tenni a munkát, ha nem épp ugyanitt? A differenciálásnak pedig minden területen jelen kell lennie, így a célok meghatározásánál, az eszközök használatánál, az elsajátítás útja és logikája tekintetében. Az egész folyamat mozgatója pedig a gyermeki aktivitás, így a játéknak, a problémamegoldásnak, a felfedezésnek is óriási szerep jut.

Az ifjúsági munka újrafelfedezése

A Magyarországi Evangélikus Egyház zsinata 2024-et az ifjúság és az elköteleződés évének nyilvánította. A döntés magában hordozza annak felelősségét, hogy az egyháznak terve van a felnövekvő generációkkal. A kérdés csak az, milyen evangélikusokat álmodunk az elkövetkező évtizedekre. Önmagukra és a világra odafigyelő, felelősséget vállalni tudó nemzedéket, akik nemcsak ismerik, de értik is az őket körülvevő valóságot, vagy olyanokat, akik a *kívülről irányítottság* fájó realitásában képtelenek egyéni életük döntéshelyezeteit mérlegelni?

Meggyőződésem, hogy a gyülekezetpedagógia és azon belül az ifjúsági munka a gyülekezet védett közösségében megfelelő teret kínálhat a jövő generációja számára arra, hogy saját válaszokat konstruáljon akár az élet kezdetén felmerülő etikai kérdések kapcsán is.

Felhasznált irodalom

- A Magyarországi Evangélikus Egyház „Hit- és erkölcsstan” tantárgyi kerettanterve az 1–12. évfolyamok számára. <https://hitoktatasi.lutheran.hu/tantervek/>. (Megtekintés: 2024. március 1.)
- Az *Élet kultúrájáért. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele a bioetika néhány kérdéséről*. Budapest, 2003. Web: <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=160>. (Megtekintés: 2024. március 1.)
- COLE, Michael – COLE, Sheila R.: *Fejlődéslélektan*. Ford. Bíró Szilvia et al. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- ENGELHARDT, H. Tristram, Jr.: An Introduction to The Collapse of Consensus. In: uő (szerk.): *Global Bioethics – The Collapse of Consensus*. M & M Scrivener Press, Salem, 2006. 1–17. o.
- ENGELHARDT, H. Tristram, Jr.: *Bioethics and Secular Humanism. The Search for a Common Morality*. Wipf and Stock, Eugene, 2012.
- Hittani Kongregáció: *Donum Vitae. Instrukció a kezdődő emberi élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról*. Web: <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=187>. (Megtekintés: 2024. március 1.)
- II. JÁNOS PÁL pápa enciklikája: *Evangelium Vitae*. Web: <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=78>. (Megtekintés: 2024. március 1.)
- KALLÓS Péter Pál: *A szinkretizmus veszélye*. PhD-értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Doktori Iskola, Budapest, 2022.
- KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor: *Alternatív életstratégiák*. Typotex, Budapest, 2014.
- KODÁCSY-SIMON Eszter: Valláspedagógiai szempontok az etikai kérdések hittanórai tanításához. In: uő (szerk.): *Értelmes szívvel. Etikai témák az evangélikus oktatásban*. Luther Kiadó, Budapest, 2016. 485–521. o.
- KODÁCSY-SIMON Eszter: *Az egzisztenciális kérdések lehetőséget teremtő ereje a hittanórán*. Habilitációs értekezés. Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2023.
- „Mielőtt megformáltak az anyaméhben...” Az Európai Protestáns Egyházak Községe (GEKE) Tanácsának orientációs segédanyaga a reprodukciós medicina etikai kérdéseire. In: Fazakas Sándor – Kovács Krisztián (szerk.): *„Mielőtt megformáltak az anyaméhben...” Az élet kezdetén felmerülő döntések keresztyén etikai megközelítése*. DRHE – Szociáletikai Intézet, Debrecen, 2020.
- NAHALKA István: Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron (I–III.). *Iskola-kultúra*, 7. évf. 1997/2. sz. 21–33. o.; 3. sz. 22–40. o.; 4. sz. 3–20. o.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A konfirmáció mint a felnőtt keresztténnyé formálódás útjelzője. In: Galambos Ádám (szerk.): *Megerősítés. A konfirmációi oktatás gyakorlati kézikönyve*. MEE Gyülekezeti és Missziói Osztály, Budapest, 2023.
- SUSANNE, Charles (szerk.): *Bioetikai olvasókönyv: Multidiszciplináris megközelítés*. Dialóg Campus Kiadó, Pécs–Budapest, 1999.
- SZABÓNÉ MÁTRAJ Marianna: A hit továbbadása mint keresztyén közösségek kooperatív feladata. In: Szabó Lajos (szerk.): *A közösségépítő lelkész*. Luther Kiadó, Budapest, 2010.

- SZÁSZNÉ MOLNÁR Zsuzsanna: Az etika ontológiai megalapozásának kísérlete. Hans Jonas gondolatai a „Das Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation” c. könyve alapján. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Philosophica*, 2009. 36. sz. 83–97. o.
- SZEBIK Imre: Bioetikai kérdések az élet kezdete kapcsán. In: Kodácsy-Simon Eszter: *Értelmes szívvel. Etikai témák az evangélikus oktatásban*. Luther Kiadó, Budapest, 2016.
- VICSEK Lilla Mária – SZOLNOKI Noémi: Az embrió mint társadalmi-kulturális entitás. Az embriók konstruálása a lombikbébi-eljárásban részt vevő magyar páciensek körében. In: Kisdi Barbara: *Létkérdések a születés körül. Társadalomtudományi vizsgálatok a szülés és születés témakörében*. L'Harmattan, Budapest, 2015.
- ZELLER Judit: *A testen kívül létrejött embriók morális és jogi státusa a reprodukcióhoz való jog és a tudományos kutatás tükrében*. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs, 2009.
- ZIMBARDO, Philip – JOHNSON, Robert – MCCANN, Vivian: *Pszichológia mindenkinek*. Ford. Dövényi Ibolya. Libri Kiadó, Budapest, 2018.